

Úmorné věčné diskuse

Na každou žádost nebo příkaz má odpověď. Místo aby udělal, co se po něm žádá, rozebírá pokyny ze všech stran. Prosadit cokoliv je nadlidský úkol a jako by se nikdy nepodařilo dosáhnout dohody. Také to znáte?

Je čtvrt na osm a Janička má nejvyšší čas se obléknout a najíst, než s maminkou vyrazí do školky. Vzhůru už je aspoň čtvrt hodiny, sedí na posteli a nevrle zírá na nakupené oblečení. V oblékání nepokročila ještě ani k ponožkám, místo toho vede s maminkou debatu o tom, co si vezme (tedy spíš co si rozhodně nevezme) na sebe. Určitě to nebudou připravené kalhoty a to červené tričko, protože ona nemá ráda trička a chce baletní sukni. Nebo šaty. Maminka sice namítá, že venku je dnes zima a jdou se školkou na výlet, to ale Janičku nijak nevzrušuje. Ona má na vyjednávání času dost. A to se ještě s maminkou nedostaly k dalšímu oblíbenému bodu programu, ke snídani. Maminka nakonec rezignuje, Janička se navléká do punčocháčů a tylové sukně a začíná vyjednávat o tom, co bude ke snídani. Maminka tuší, že dnes jako obvykle do školky doběhnou mezi posledními.

Možná to také znáte. Nekonečné diskuse s dítětem, které jako by nikdy nevědělo, kdy má přestat vyjednávat a raději rovnou poslechnout. Podle momentální situace můžeme na dítě hledět s hrdostí a pýchou („Ten se neztratí, ten si svůj názor obhájí.“) anebo s frustrací až beznadějí („Kdyby tak jednou prostě udělal, co se mu řekne, to by se nám žilo...“). Jsou děti, které jako by nikdy nebyly ochotné poslechnout nebo uznat názor dospělého, snad jako by byly programově v nekončící opozici.

Co vlastně chceme?

Děti to na nás zkouší. Mají to ostatně v popisu práce a bylo by divné, kdyby to nedělaly. Období vzdoru už od druhého roku, puberta... postupně budeme mít dost příležitostí zkržít s dítětem meče. Když už u předškoláka narazíme na tvrdý a neustálý odpor proti tomu, co po něm chceme, je to nervy drásající záležitost. Rodičům a vychovatelům moc nepomáhá nepřehledná záplava rádců a knih o dobré výchově, které si často protirečí, anebo alespoň vyžadují důkladné studium a přípravu na rodičovskou roli. Svádí to k tomu, vzít si od každého trochu, a logicky nakonec nemusí fungovat už vůbec nic.

Častou pastí, do které se chytáme jako rodiče nebo jako vychovatelé, je to, že vlastně úplně nevíme, o čem se domlouvat dá a co už jsme rozhodli předem. Děti na naši nejistotu samozřejmě okamžitě přijdou a začnou smlouvat. Když vím, o čem s dítětem budu klidně vyjednávat, je diskuze na místě.

O co nám jde?

Prvním krokem ke zlepšení situace je proto zamyslet se nad tím, jak vlastně chceme dítě vychovávat. Jak konkrétně jsme to zažili my jako děti. Co bylo dobré, a co bychom v žádném případě nechtěli předávat dál. Možná zjistíme, že to, co považujeme ve výchově za samozřejmé my, druhý rodič za samozřejmé vůbec nepovažuje. Nemusíme se shodnout všem, ale nějakou základní společnou „linii“ nebo představu bychom mít měli. Tím předjdeme hlavnímu zdroji nejistoty při výchově a pro dítě omezíme pokušení nás jako rodiče nebo vychovatele tak trošku zmanipulovat pro své cíle.

O čem kdo rozhoduje?

Součástí našeho zamýšlení je i společná představa o tom, kdo a jak určuje pravidla pro různé situace. To, co zní tak samozřejmě, vůbec samozřejmě být nemusí. Jsou věci, o kterých je docela v pořádku s dítětem vyjednávat. Můžeme si udělat jasno v tom, že o tom, jestli se o víkend pojede k babičce nebo někam jinam, rozhodují rodiče. Děti ale mohou mluvit do toho, jestli se u babičky vydáme na houby anebo si stavět mlýnek na potok, případně v jakém pořadí. V některých rodinách panuje velká nejistota o tom, co kdo určuje, a hranice jsou nejasné a překročitelné.

Obrázek ze ZŠ Horáčkova, Praha 4

Častou pastí, do které se chytáme jako rodiče nebo jako vychovatelé, je to, že vlastně úplně nevíme, o čem se domlouvat dá a co už jsme rozhodli předem. Děti na naši nejistotu samozřejmě okamžitě přijdou a začnou smlouvat. Když vím, o čem s dítětem budu klidně vyjednávat, je diskuze na místě. Dítě není robot, a pokud se má naučit postupně přejímat zodpovědnost za svoje rozhodnutí, musíme mu dát prostor. Navíc rozhodnutí, ke kterým jsme došli společně, a pravidla, kterým dítě rozumí a na kterých se v ideálním případě podílelo, mají větší váhu.

Sami si ale naběhneme, když připustíme diskuzi o něčem, o čem jsme už stejně rozhodli sami. Jestli vím jistě, že Maruška půjde po obědě na plavání, zatímco Maruška by dnes radši s kamarádkou na hřiště, nemá smysl ztrácet se ve vysvětlování, že plavání přece chtěla, že byl kurz docela drahý, že by se hodina těžko nahrazovala a tak dále a tak dále. Čím déle budeme diskutovat, tím hůř pro všechny. Nakonec stejně prosadíme svou (protože jsme se už předem rozhodli), ale dítě bude rozloženější, než by bylo, kdybychom mu svou nejistotou a ochotou k diskuzi nedali falešnou naději, že nás může přesvědčit.

Nebát se ustát odpor dítěte

Jakmile jsme si jistí, že o něčem rozhodujeme my jako dospělí, a máme pro to dobrý důvod, nezbyváá než ustát pochopitelný odpor dítěte. Ne že bychom museli krotit dravou zvěř, jde prostě jen o „obyčejnou“ důslednost. Rozhodnout o tomhle konkrétním tématu je naše (rodičovská) kompetence a hotovo. Tady není prostor pro vyjednávání, a proto se nebudeme zaplétat do nekonečného vysvětlování. Můžeme dítěti předem v klidu vysvětlit, proč chceme, aby šlo přes

přechod za ruku, ale jakmile jsme u přechodu, už není prostor pro diskuzi. Čím méně času pro omílání argumentů v takové chvíli, tím lépe.

Proč rodiče často ustupují?

Když je dítě věčně v opozici a jeho nejčastější reakcí na naše návrhy je „Ale...“ nebo rovnou „Ne!“,

je to únavné. Neustále vysvětlovat, argumentovat, přesvědčovat, motivovat, to by umožilo i Komenského. Nikdo není dokonalý a rodiče také ne, takže občas nebo častěji nakonec ustoupíme. To je normální. Možná chceme mít už konečně klid. A také chceme, aby bylo dítě spokojené, aby nás mělo rádo, místo aby se s námi jen hádalo, aby nám spolu bylo dobře. Rodiče samotné někdy překvapí, když si uvědomí, že za sklonem k věčnému ustupování je jejich potřeba být „hodná“ máma nebo „hodný“ táta. Mít klid, být oblíbený a přijímaný rodič...

Příliš mnoho volnosti malým dětem neprospívá, možná jim dokonce přímo škodí. Ne že bychom museli nastolit tvrdou diktaturu. Přece jen jsme se už ve výchově dětí někam posunuli a víme, že i batole si zaslouží mít náš respekt. Ale když necháme malé děti, aby s námi dlouze diskutovaly o všech našich rozhodnutích, poskytujeme jim medvědí službu. Nejen dospělí, ale i děti potřebují hranice, nezapomínejme na to. Jen díky hranicím se může malé dítě cítit v bezpečí. Nemusí věčně ztrácet energii argumentováním a vztekáním se. Prostě ví, že když máma řekne, že o víkendu se jde do zoo, tak se tam opravdu půjde, a to dává životu řád a jistotu. ■

Mgr. Kateřina Rodná, www.dobryzivot.com

CESTA DO PEKEL

S partnerem nemáme aspoň základní společnou představu o výchově. Co je zásadní pro mě, o tom partner diskutuje. Nemusíme být jednotní ve všem, v základních věcech ale ano, jinak si na sebe pleteme bič. Je v pořádku, když u babičky některé věci neplatí, pokud tedy nejde o něco zásadního. Ale je jasné, že doma platí něco jiného.

Přenášíme na dítě zodpovědnost za rozhodnutí, která mu nepřísluší. Snažíme se vysvětlovat a vysvětlovat i v situaci, kdy tím dítě přetěžujeme. Jsou rozhodnutí, která jsou na nás.

Vysvětlováním se snažíme za každou cenu dosáhnout toho, že dítě nejen pochopí, proč chceme to, co chceme, ale také přijme náš pohled a bude s tím souhlasit. Samozřejmě je to chvályhodné a je dobře, když dítě dostane rozumné argumenty a nechceme po něm slepou poslušnost. Ale smířme se s tím, že někdy prostě dítě o našich důvodech nepřesvědčíme. Může mít jiný názor. Ale rozhodnout nakonec musíme my. Takže je podlé profesionálů v pořádku, když dáme najevo, že chápeme argumenty a pocity dítěte („Já vím, že jsi naštvaná, když se nemůžeš dívat večer na televizi.“). A pak trváme na svém („Teď je ale důležité, abys šla včas spát. Takže dnes televize nebude.“)

Vyčítáme dítěti jeho chování („Ty už jsi zase neuklidil pokojíček!“) anebo pokládáme nesmyslné otázky „Proč...?“, kterými chceme dosáhnout... čeho vlastně? („Proč musíš pořád dělat takový nepořádek?!“) Opravdu je pravděpodobné, že dítě na náš výkřik zareaguje promptním úklidem, anebo nám rozumně vysvětlí, z jakého důvodu kolem sebe troují věci a neuklízí je? Nejspíš ne. Moudří radí zachovat klid, dát na vybranou („Uklidíš ty kostky sám, anebo se mnou?“), dát tři možnosti nápravy a pak už nediskutovat. (OK, když je neuklidíš do večerníčku, uklidím je já a půjdou i s krabicí na skříň.“) Potom špunty do uší a odejít do vedlejšího pokoje. Už znovu neobhajovat, proč jsou kostky mimo dosah.

Vyhrožujeme tresty a důsledky, které nikdy nenastanou anebo jsou nepřiměřené. („Dobře, už nikdy nedostaneš žádnou čokoládu!“) Malé dítě se na chvíli zarazí, větší už velmi dobře ví, že povolíme. Takže si pomyslí své anebo nechá naše výkřiky proplout kolem uší.

Sami váháme a nevíme, o čem s dítětem chceme rozhodovat společně a o čem ne. Dáváme mu tak falešnou naději, že se mu podaří změnit naše rozhodnutí, ačkoliv víme, že už jsme se rozhodli.